

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

זכרון עולם

האשה
החשובה ורודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הר"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חכם סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

מסכת בבא בתרא ק"ז-ק"ג

בס"ד, י"ט כסלו תש"ע

גליון מס' 550

השבוע בגליון

- ◆ המקים קרן צדקה, בנו יורש את זכותו להחליט על חלוקת הכספים?
- ◆ איך יורשים חשבון בנק מלא וגדוש?
- ◆ "הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה" - גם בימינו?

- ◆ לשונות וכינויים חריפים של גדולי ישראל
- ◆ מצות הירושה - מהי?
- ◆ ירושה - העברת הבעלות על ממון הירושה כיצד?

דבר העורך

אהבת תורה

במסכת אבות (פרק ו) מונה המשנה את ארבעים ושמונה המעלות הנדרשות לאדם לקניית התורה. אחת מהן היא "שמחה". כלומר: על האדם להגיע לדרגה שיאהב את לימודו עד שישמח בו כמוצא שלל רב. לקח מופלא בנושא זה ניתן ללמוד מן המעשה שלפנינו, אשר סופר לנו על ידי הרב הגאון רבי נתן זוכובסקי שליט"א.

היה זה באישון ליל. בני ישיבתו של הגאון רבי פסח פרוסקין זצ"ל, בהם גם הבחור משה פיינשטיין, שנודע לימים כגאון וכפוסק הדור, נמו זה כבר את שנתם בעיירה רוסית, אך ראש הישיבה, ר' פסח, עדיין שקד על תלמודו. "הוא פשוט אהב ללמוד", מספר נכדו הרב זוכובסקי שליט"א. "בכל פעם שהיה זוכה לחדש דבר מה תוך כדי לימודו, או לרדת לעומקה של סוגיה סבוכה, היה ליבו נמלא אושר עילאי שאין להשוותו לכל אושר גשמי. פניו זרחו ועיניו האירו באור יקרות".

אותו לילה ישב ר' פסח ושקע את ראשו ומוחו ברמב"ם מוקשה. שחור על גבי לבן כתובים דבריו של הרמב"ם, אך קשה מאד להבינם. שעות ארוכות התיגע ר' פסח, עמל ואמץ את ראשו הכביה, ולפתע, כרוח סערה, אץ ר' פסח לרעייתו שזה מזמן נרדמה, ובקול אדירים קרא לעומתה "האם את שומעת? איך האב אפשט אין רמב"ם! - יש לי הסבר בדברי הרמב"ם".

הבית נייער משנתו והשמחה הרקיעה שחקים. העיירה שקועה היתה בשנתה העמוקה, כוכבים בהירים המבשרים כי חצות הליל חלף עבר זה מכבר, שייטו בעצלתיים מעל בתי העיירה הישנונית, אך בית אחד היה עירני לחלוטין. לאבי המשפחה יש פשט ברמב"ם! איך אפשר לישון?

אהבת התורה שפעפה בר' פסח ובבני משפחתו, גלשה עברה על גדוניה, והשפיעה גם על בנות המשפחה שקלטו רשמים מעולמה של תורה. וכך.

◀

לשונות וכינויים חריפים של גדולי ישראל

גמרתנו מספרת שרבי יוחנן קנטר את רבי חייא בר אבא, תלמידו, על שאלתו, ואמר לו: "אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא" - בזמן שהתענגת על אכילת תמרים בבבל, ולא עסקת בתורה (כפירוש הרשב"ם ד"ה "אדאכלת"), אנו בארץ ישראל הסברנו את המשנה כך שלא יקשה עליה. לשון זו של קנטור מצטרפת ללשונות חריפים דומים המופיעים בש"ס במשא ומתן בין האמוראים.

מאחר ש"דברי חכמים בנחת נשמעים", ואמרו "יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך", כיצד זה אנו מוצאים לשונות של קנטור בדברי חז"ל? כמענה פורש בעל "חוות יאיר" (שו"ת סימן קנ"ב) תשובה מקיפה מאד, בה הוא מפרש כל מטבע לשון מסוג זה שנמצא בש"ס. תשובתו זו חשובה ביותר, במיוחד בגין היקפה הגדול. אף ה"חפץ חיים" זצ"ל, בסוף הפתיחה לספרו, אחר שטרח להוכיח כמה איסורים נכללים בלשון הרע ובאונאת דברים, עומד על לשונות קנטור אלו וכותב: "גם על זה פקחתי עיני והעתקתי מחמת זה תשובת "חוות יאיר" בסוף הספר". ואכן, גם מי שהספר שו"ת "חוות יאיר" אינו ברשותו, יוכל למצוא את התשובה הנ"ל, אם כי בקיצורים רבים, בסוף הספר "חפץ חיים".

בעל "חוות יאיר" מקדים ואומר, כי אף על פי שתלמידי החכמים שבבבל נקראו "חובלים", לא היה זה מפני "הריקודים והצעקות גדולות ומרות והכאת כף אל כף" או "מצד הקנטורים וזלזולים חלילה!". לאחר שהוא מאריך בעניין, הוא נפנה לפרש את לשונות הגמרא בזה אחר זה, וביניהם את המשפט "אדאכלת כפנייתא בבבל תרגימנא מסיפא".

'כפנייתא', הוא מפרש, (על פי פירוש הרע"ב בסוף פ"א בערלה), הם תמרים שעדיין לא הבשילו כל צרכם. בבל נשתבחה מאד בתמריה [בפסחים פח/א נאמר, כי הקב"ה ביצר להגלות את עם ישראל לבבל, כדי שיאכלו תמרים ויכלו לעסוק בתורה! ראה גליוני הש"ס כאן]. רבי יוחנן הוכיח את תלמידו רבי חייא בר אבא, שכשם שאין אוכלים את הכפניות אלא ממתינים עד גמר הבשלתן, שאז הן מעולות לאדם, כך לא היה לך להקשות מן הרישא, אלא להמתין לסיפא ולהיווכח כיצד הבסיס לקושייתך נעלם ואיננו [תלמיד חכם מבאי בית מדרשו האיר את עיניו, כי פירוש הרע"ב תואם את גירסת רבינו חננאל בסוגייתנו, שאינו גורס "כפנייתא" אלא "בפגתא" מלשון פגי תאנים, היינו: בוסר].

לשונות חריפים מופיעים גם בהשגות הראב"ד על הרמב"ם. אחד מרבני בית מדרשו שמע מהגר"מ פיינשטיין זצ"ל, בשם הגר"ח מבריסק זצ"ל, כי כאשר הראב"ד סבר שדברי הרמב"ם

עילוי נשמת

מרת **גישה סגל** ע"ה
ב"ר מנחם מנדל תלמוד ז"ל
נלב"ע כ"ב בכסלו תש"ן

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ידידנו עו"ד
הר"ר מנחם סגל ומשפחתו שיחיו

עילוי נשמת

הר"ר **אהרן ליסטנברג** ז"ל
ב"ר חיים פנחס ז"ל
נלב"ע כ"ד בכסלו תשס"א

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

עילוי נשמת

מרת **שרה הולנדר** ע"ה
ב"ר אהרון לייב ז"ל
נלב"ע י"ט בכסלו תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י בעלה הר"ר חיים שמחה
ישראל הולנדר שיחיו

נר ה'

נשמת אדם

לעילוי נשמת

ר' **יעקב מנחם אדורם** ז"ל ב"ר בן-ציון וגיטל פרידמן הי"ד

נלב"ע כ"א בכסלו תשס"ג **תנצב"ה**

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

משוללי בסיס, הוא השתמש בסגנון חריף כדי להעמיד את הלומד על דעתו. לעומת זאת במקומות רבים מאד הראב"ד לא הגיב בחריפות על דברי הרמב"ם, אף על פי שהוא חולק עליו. לדוגמא: כאשר הראב"ד חולק על שיטת הרמב"ם לגבי גורל [יובא בהרחבה בע"ה בעוד שבועיים], הוא כותב (רמב"ם הל' שכנים פ"ב הל' י"א): "לא נתחוררו דבריו". לפי חריפות ההשגה כך גם מידת ההתנגדות של הראב"ד לדברי הרמב"ם, ואין כוונתו חלילה לשם קנטור.

דף קח/א יש נוחלין ומנחילין מצות הירושה - מהי?

פרק יש נוחלין, אותו מתחילים לומדי הדף היומי בשבוע זה, עוסק במצוות הירושה ובסעיפיה. הירושה נמנית על ידי הראשונים כמצוות עשה בין תרי"ג מצוות (ברמב"ם מצווה רמ"ח), והדבר מעורר תמיהה, מהי המצווה? הן הירושה עוברת מאליה מן המת ליורשיו, ירצו או לא ירצו. החייב אדם להשאיר נכסים אחריו כדי שאי מי ירשנו, או שמא הוא חייב למות... מהי, איפוא, הפעולה הנדרשת לקיום מצוות עשה זו?

"החינוך" (מצווה ת) מבאר בדעת הרמב"ם כי מצוות עשה זו נועדה לבית הדין, שעליו לדון את משפטי הירושה המובאים לפניו לפי דיני התורה.

לעומת זאת, בעל "מנחת חינוך" (מצווה שס"ד) מבאר בדעת הרמב"ם (על פי דבריו בספר המצוות, מצוות עשה צ"ו), כי יש להבין ולהפנים, שאכן לא כל מצוות עשה היא **ציווי לעשות פעולה מסויימת**, ציווי מעשי, אלא המציאות ההלכתית שנכסי המת עוברים ליורשיו נמנית אף היא על תרי"ג המצוות, אף על פי שאין בה פעולה מעשית.

דוגמא נוספת לכך היא מצוות הטומאה, הקובעת את מצב הדברים בלבד, ולפיה במצב מסויים האדם טמא, ובמצב אחר הוא טהור. אמור מעתה, רמ"ח מצוות "עשה" אינן מאתיים וארבעים ושמונה "פעולות" דווקא, אלא הן עשויות להיות רמ"ח עניינים, פרשיות ודינים [אשר להן השלכות על מעשי האדם אף שאין בהן ציווי לעשות מעשה מסויים], ומהן, ברובן המכריע והמוחלט, כמובן, אנו מצווים על ביצוע מעשה כלשהו [ע"ע ספר החינוך פרשת פנחס, מצווה ת, שלדעתו יש גם ציווי מעשי על המוריש].

דף קח/א יש נוחלין

ירושה - העברת הבעלות על ממון הירושה כיצד?

לתהליך העברת הממון בירושה מן המוריש אל יורשיו, אין אחר ורע בכל צורות העברות הממון האחרות. האחרונים (עיי' ח"י הגר"ט בבא בתרא קכו/ב, ועיי' "נתיבות המשפט" סימן רע"ו ס"ק ד' ובשורת "מחנה חיים" ח"ב חו"מ סימן מ"א) מבארים, כי הירושה אינה תהליך ממוני רגיל, ככל העברת בעלות על נכס מסויים מאדם למשנהו, אלא במותו של האב נכנס בנו תחתיו, וממלא את מקומו, ולפיכך, הוא גם נהיה לבעלים על כל נכסי אביו, שהרי הוא עומד במקומו. בדרך כלל, איפוא, הממון עובר לבעלים אחר ואילו בירושה הבעלים הם שמתחלפים, הוא, הממון, נותר על כנו.

לצורת העברת ממון זו השלכה גורפת על סוגי הנכסים הנכללים בירושה. שהנה, אדם אינו יכול לעשות פעולת קניין בחפץ הגזול מבעליו ואינו ברשותו. אולם הבן יורש מאביו, גם חפצים שנגזלו ממנו ואינם ברשותו, כי כמבואר, אין מעבירים חפצים אלה מבעלות האב לבעלות הבן, אלא הבן ממלא את מקום אביו; כשם שאביו נותר בעלים על חפצים שנגזלו ממנו, ממלא הבן את מקומו ויורשם.

המקיים קרן צדקה, בנו יורש את זכותו להחליט על חלוקת הכספים? אחת ההשלכות המעשיות ביותר להלכה זו, באה לידי ביטוי באדם שהפריש ממון רב לצדקה אך הלך לעולמו בטרם הספיק לחלקו לעניים. כל עוד הממון בידו, הוא היה זכאי להחליט כיצד לחלק את כספי הצדקה, ולא היתה רשות לעניים לחטוף ממנו כספים אלו, אף שכספי צדקה הם, שכן, **זכות החלטה** למי יועבר הממון, היתה נתונה בידי בלבד (רמ"א י"ד סימן רנ"ז סעיף י'). ברם, יש לברר, אם יורשיו של בעל קרן הצדקה יורשים ממנו את זכות החלטה למי לחלק את הכסף [המוגדרת בתלמוד - "טובת הנאה"].

נושא זה אינו פשוט כל עיקר, שכן, גם לבעליה המנוח של קרן הצדקה לא היתה סמכות למכור זכות זו לאחרים, שהרי זכות זו היא "דבר שאין בו ממש" אשר לא ניתן להעביר את הבעלות עליו, כפי שרב האי גאון (ספר המקח שער ב') מגדיר זאת בפשטות, שקניין יכול לחול אך ורק על חפץ הדומה לגוף האדם, שיש בו אורך ורוחב ועומק. כלומר: כל חפץ ממשי ניתן למכירה, אך זכות, כגון זו של חלוקת הממון לצדקה, אינה ניתנת למכירה או להעברה. עתה מתעצמת השאלה, האם הבנים יורשים מאביהם את זכות החלטה, אשר אינה ניתנת למכירה?

לדעת הש"ך (חו"מ סימן רע"ו ס"ק ה) ובעל ה"נתיבות המשפט" (שם ס"ק ד'), אחר שנכחנו שהבן יורש את אביו **נכנס במקומו**, הרי שהוא גם יורש מאביו זכות זו. שכן, דווקא למכור דבר שאין בו ממש אי אפשר משום שאין את מה להעביר, אך ירושה היא החלפת בעלים ואין כל מניעה שהבן היושב על מקום האב, גם ימלא את מקומו בזכות החלטה זו. ברם, לדעת "קצות החושן" (שם), אין כל אפשרות לרשת את זכות החלטה על חלוקת כספי הצדקה [עיי"ש, משום שלדעתו אין זכות זו מוגדרת כלל כזכות ממנית ע"ע ספר "טבעת החושן" שם. ועיי' ב"ביאור הגר"א" ס"ק כ"ג שהיא זכות ממון קלושה שאינה עוברת בירושה].

כשוך השמחה פנתה הרבנית לבעלה: "הרי אתה בעל התפעלות והנך מתרגש בקלות. חכה קמעא, ולאחר שתתישב דעתך, בדוק נא היטב אם אכן זהו הפשט ברמב"ם..."

נענה ר' פסח לאתגר, העמיק לצלול שוב בספרו של הרמב"ם, ולאחר זמן רב שב קולו השמח להדהד בחלל הבית - "אכן, בדקתי, זהו הפשט האמיתי ברמב"ם!"

נכדו מספר מעשה זה כשהתרגשות נשמעת בקולו והוא מוסיף, כי מי אשר לא הכיר היטב את סבו הגאון ר' פסח ואת משפחתו עלול לתמוה, כיצד זה העיר ר' פסח את רעייתו באישון ליל **כדי** לסבר את האוזן, אומר הרב זוכובסקי שליט"א, נאמר לעצמנו אדם מסויים, אשר לאחר שנות המתנה ארוכות זכה להתבשר כי סוף סוף נולד לו נכדו הראשון, כל אחד מבין היטב כי הסב המאושר ידרז לבשר לרעייתו את הבשורה הנפלאה, גם אם באותו זמן היא נמה את שנתה. **כל** הסבר חדש בדברי הרמב"ם היה עבור ר' פסח מאורע מסעיר כאילו זה עתה נולד לו נכד ראשון כה גדולה היתה האהבתו לתורה, וכמוהו של בני משפחתו אשר השכיל להחזיר בהם את החזוה ואת השמחה שנילוו ללימודו.

ימי רצון שזנכה כולנו ללמוד תורה מתוך שמחה והרחבת הדעת.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93
mendelson@meorot.co.il

ברכת התורה, העורך

פנינים

דף קז/ב אמר רב אשי טעמא דאחרים לא ידעין הלכתא עבדין כוותיהו

אי אפשר להסתפק בהבטחה שיש תירוץ
שח פעם הגרא"מ שך זצ"ל לתלמידיו: למדתי בספר "חידושי רבינו חיים הלוי" והתקשיתי מגמרא מפורשת על דבריו בביאור רמב"ם מסויים. קמתי ועליתי אל בנו, הגר"ז מבריסק זצ"ל, ושאלתי על כך. הגר"ז עיין היטב בגמרא, בדק שוב את דברי אביו, ואמר: איני יודע תשובה לקושייתך על דברי אבא. אבל זאת אוכל לומר לך, זכורתי כי בעת כותבו את דבריו שנתקשית בהם - היתה פתוחה לפניו גמרא זו ממש, כך שודאי היתה לו תשובה על שאלה זו...
סיים הגרא"מ שך זצ"ל: ואני אומר לכם, הקושיה קשה ותירוץ אינני יודע. אי לכך אני מפרש אחרת את הרמב"ם...

דף קח/א יש נוחלין נכד - אחיין?

לומדי הדף היומי עם פירוש הרשב"ם, ודאי תמהו מיד בתחילת הפרק על דברי הרשב"ם (בד"ה "ולא מנחילין"), המכנה אחיין בתואר נכד! אין זו טעות דפוס, כי הרשב"ם חוזר על כך, גם בהמשך פרקנו (ק"ד/ב ד"ה "האשה"). חיפוש במפרשים מעלה הירש"ש ששמו עומד על כך, אך נראה למצוא הסבר לדברי הרשב"ם. ואילו המהרע"ב בהגהותיו, מנסה לבאר בדוחק את כוונת הרשב"ם כאן, ולמחוק ולהגיה את דבריו.

תלמיד חכם מוסמך מסר לנו, כי אין צורך למחוק או להגיה את דבריו. תופעה נפוצה היא בספרי הראשונים, לקרוא לאחיין בשם נכד. כך למשל אנו מוצאים בתשובות הרא"ש תשובות הממוענות ל"נכדי, ידיד" וחתום עליהם "דודך אשר בר"ר מעלה הירש"ש ששמו עומד על כך, אך נראה למצוא הסבר לדברי הרשב"ם. ואילו המהרע"ב בהגהותיו, מנסה לבאר בדוחק את כוונת הרשב"ם כאן, ולמחוק ולהגיה את דבריו.

תלמיד חכם מוסמך מסר לנו, כי אין צורך למחוק או להגיה את דבריו. תופעה נפוצה היא בספרי הראשונים, לקרוא לאחיין בשם נכד. כך למשל אנו מוצאים בתשובות הרא"ש תשובות הממוענות ל"נכדי, ידיד" וחתום עליהם "דודך אשר בר"ר מעלה הירש"ש ששמו עומד על כך, אך נראה למצוא הסבר לדברי הרשב"ם. ואילו המהרע"ב בהגהותיו, מנסה לבאר בדוחק את כוונת הרשב"ם כאן, ולמחוק ולהגיה את דבריו.

תלמיד חכם מוסמך מסר לנו, כי אין צורך למחוק או להגיה את דבריו. תופעה נפוצה היא בספרי הראשונים, לקרוא לאחיין בשם נכד. כך למשל אנו מוצאים בתשובות הרא"ש תשובות הממוענות ל"נכדי, ידיד" וחתום עליהם "דודך אשר בר"ר מעלה הירש"ש ששמו עומד על כך, אך נראה למצוא הסבר לדברי הרשב"ם. ואילו המהרע"ב בהגהותיו, מנסה לבאר בדוחק את כוונת הרשב"ם כאן, ולמחוק ולהגיה את דבריו.

דף קח/א והאשה את בעלה... מנחילין ולא נוהלין.

איך יורשים חשבון בנק מלא וגדוש?

שאלה מרתקת עלתה על שולחנו של הגאון רבי חיים עוזר גראדזינסקי זצ"ל, רבה של וילנא. יהודי שבק חיים לכל חי, והותיר אחריו אלמנה וקרובים אחדים. הונו הרב היה מופקד בבנק, ולפי ההלכה קרוביו הם יורשי ממונו, מלבד הממון אשר מגיע לאלמנתו בכתובתה. אפס, נהלי הבנק וחוקות הנכרים קבעו, כי האשה היא היורשת את נכסי בעלה, והקרובים נותרו משוללי זכות גישה לכספים המופקדים בבנק. בתוך כך, מנהל סניף הבנק שלח את הסכום הגדול לאלמנה והיא, אשה יראת שמים, פנתה אל הגר"ש היימן, [לימים ראש ישיבת "תורה ודעת" בארה"ב] ובקשה לדעת אם לפי ההלכה עליה להעביר את הסכום העצום לידי היורשים, או שמא היא רשאית להותירו בידיה. נערוך נא אתנחתא קצרה, ונשאל את עצמנו: מה לדעתנו יהיה פסק ההלכה? לכאורה, אין ספק שעליה להעביר את הממון לידי היורשים. אולם, מפתיע יהיה לגלות, כי טעות גמורה היא זו, הנובעת מהשפה הלשונית, לפיה אנו רגילים לכוונת נתינת כסף בבנק בשם "הפקדה" ולכסף הרשום בחשבון הבנק - "פיקדון". "הפקדת" משכתי את ההפקדה, "פיקדון שקלי", יש לי כסף בבנק, כל אלו מטבעות לשון שגורות, אך משובשות.

"פיקדון" בשפת המשנה, הגמרא וההלכה, הוא כל דבר הניתן לאחר לשמירה, או לשימוש בו ללא החלפתו או כילוויו, כגון: השאלה. כסף הניתן לפקיד הבנק אינו "מופקד" בו ואינו "פיקדון", אלא "מלווה". הכסף שהונח על ידי אדם בבנק אינו נשמר שם אלא ערכו נזקף לזכותו. דברים פשוטים אלו מניבים את המסקנה הבאה: הנפטר העביר כסף לבנק והבנק חייב מדין תורה להעבירו לבנים. הבנק לא עשה כן אלא העבירו לידי האלמנה. האם הכסף שהגיע לידיה הוא "כספו של המת"? לא! הכסף הוא כספו של הבנק שבטעות הגיע לאלמנה. אין לאלמנה שום משא ומתן עם היורשים... [גם מחמת גרמא אינה חייבת משום שליוורשים האמיתיים לא היתה שום אפשרות לקבל את כספם על פי חוקי המדינה] (חיידושי רבי שלמה, כתבים ותשובות, סימן ח).

דף קיא/א הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה

"הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה" - גם בימינו?

בסוגיינתו אומר רבא את הכלל המפורסם כל כך: "הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה", כי "רוב בנים דומים לאחי האם" (רשב"ם ד"ה "שיבדוק באחיה"). בדיקה זו לא נועדה כדי לעמוד על טיב האשה המיועדת, שהרי אפשר לבדוק אחר הליכותיה, אלא היא נועדה לעמוד על מהות הבנים אשר היא עתידה להוליד, שכן, בני האשה דומים לאחיה (חיד"א ב"פתח עיניים" בסוגיינתו). את הקשר בין הבנים לדודיהם, אחי האם, מבאר רבינו תם (יבמות סב/ב ד"ה "הנושא את בת אחותו"), שהאם ואחיה וכך גם צאצאי האם, הם בני אותו מזל. מדוע אם כן יש לבדוק באחי האם, יבדקו את האם עצמה כדי לדעת כיצד יראו צאצאיה, הרי בני מזל אחד המה? ובכן, בדיקת האם לא תלמד מאומה על טיב צאצאיה, משום שאיש ואשה שונים זה מזה בטבעם גם אם לשניהם מזל אחד, ולפיכך, יש צורך לבדוק באחיה הבנים (מהר"ל בחידושי אגדות). מעניין לציין, כי גם את הגמרא (יבמות סג/א) בה מבואר שחיים שלווים צפויים לאדם הנושא את בת אחותו, מפרש המאירי (שם), שמאחר שטבע שניהם דומה, ישרור השלום בביתם. לעומת זאת, רבי וידאל הצרפתי [קדמון משנות ה' ש] מבאר בפירושו למדרש רבה ("אמרי יושר" שמות י/כג), כי מטבע הדברים, גדלים בני האשה עם דודיהם, אחי האם, והם למדים ממעשיהם (ראה עוד במפרשי מסכת סופרים סוף פ' ט"ו, במהרש"א בחידושי אגדות כאן, "גור אריה" ועוד).

דף קח/א דאתחולי בפורענותא לא מתחלינן

שיעור בהלכות ניסוח

"אין האשה מתגרשת אלא בכתב... הוא הנקרא גט". במשפט זה פותח הרמב"ם את הלכות גירושין. הרדב"ז מבאר (שו"ת רדב"ז מכת"י סי' א'), כי לא לחינם הרמב"ם כתב בלשון זו, שכן, מבואר בסוגיינתו שאין לפתוח נושא בדבר פורענות. לפיכך, לא כתב הרמב"ם "האשה מתגרשת בגט", אלא, "אין האשה מתגרשת אלא..."

דף קיא/א שהנושא אשה צריך שיבדוק באחיה

אשת חיל מי ימצא

בסוגיינתו מובאים דברי רבא, ש"הנושא אשה צריך שיבדוק באחיה". רמז נאה לכך כתב החיד"א: "אשת חיל מי ימצא - ראשי תיבות אחים... ובדרך אחרת: ראשי תיבות "מי אחי?" ("פתח עינים" בסוגיינתו, "כסא רחמים" למס' סופרים סוף פ' ט"ו, "ברית עולם" על ספר חסידים עמ' שע"ד).

דף קיא/א ואביה ירק ירק בפניה

ואביה הלא ירק ירק

הסבר נפלא אומר הגרמ"מ קרענגיל זצ"ל על פרשת מרים הנביאה המוזכרת בסוגיינתו. במדרש מסופר (מובא ברש"י שמות א/א), שכאשר גזר פרעה על כל הבן היילוד להיות מושלך ליאור, פרש עמרם מיוכבד אשתו ואחריו עשו כן כל בית ישראל. בעקבות זאת טענה כלפיו מרים בתו, ש"גזרתך קשה משל פרעה, שהוא לא גזר אלא על הזכרים ואתה אף על הנקבות". זכותה של מרים הצדקת להוכיח את אביה נבעה מכך, שלדעתה הוא עבר על דברי תורה. שהרי, לדעת בית שמאי אין אדם מקיים מצוות "פרו ורבו" כל עוד אין לו שני בנים זכרים, ובאותה שעה עדיין לא נולד משה רבינו. אולם, כעבור שנים רבות, כאשר מרים הנביאה קבלה על אחיה, משה רבינו, שפירש מאשתו, היא נענשה גם על תוכחתה לאביה, שהרי בשעה שפירש משה רבינו מאשתו כבר היו לו שני בנים זכרים גרשום ואליעזר.

דף קיא/א בכור נוטל פי שנים

200-20-2

"בכור נוטל פי שנים". המהר"ל אומר, ששמו של הבכור רומז על זכותו ליטול פי שנים בירושת

נסא דברכתא

מעומקא דליבא נשגר בזאת ברכת מזל טוב לרגל השמחה השרויה במעונם של הרבנים מגידי השיעורים מבית מדרשנו

הרה"ג יוסף בריקמן שליט"א
ביהכ"נ יד דוד - ראשון לציון
לרגל נישואי הבת

הרה"ג מיכאל וינוגרד שליט"א
ביהכ"נ שכל' מול היקב - זכרון יעקב
לרגל הולדת הבן

הרה"ג שמואל ישראלי שליט"א
ביהכ"נ המרכזי - קיבוץ בארות יצחק
לרגל הולדת הבן

הרה"ג שלמה מונק שליט"א
ביהכ"נ שבית אחים - רכסים
לרגל נישואי הבת

הרה"ג ראובן קלפהולץ שליט"א
ביהכ"נ החסידי המרכזי - תל ציון
לרגל הולדת הבן

בברכת התורה ולומדיה
מאורות הדף היומי

הקדם והנצח

את נשמת יקירן ז"ל

שיום הזיכרון שלהם חל בחודשים:

שבט - אדר - ניסן - אייר - סיון

בגמרא המיוחדת

"מהדורת נר תמיד"

בהוצאת מאורות הדף היומי

עשרות אלפי גמרות מודפסות ונלמדות לעילוי הנשמה המונצחת בעמוד הגמרא

לפרטים והרשמה:

פ.טל. 03-5775307

פ.קס. 03-7601020

אביו, שהרי אותיות השורש ב כ ר הן כפולות של הספירה 2. ב - 2, כ - 20, ר - 200... הוא פלאי! **יש שצינו**, כי בכר אותיות "ברך", כי ברך מעמידה את כל גופו של אדם... וזוהי גם סגולתו של הבן הבכור.

לעילוי נשמת

הרב **יחזקאל הרטמן** ז"ל

ב"ר שלום ז"ל

נלב"ע י"ח בכסלו תשל"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י נכדיו שיחיו למשפחת פורטוביץ

לעילוי נשמת

מרת **גיטל בריל** ע"ה

בת ר' אברהם נחום הלוי ז"ל

נקטפה כ"ג בכסלו תשמ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **ברכה כץ** ע"ה

בת ר' פנחס שתול ז"ל נלב"ע כ"ד בכסלו

תנצב"ה

הונצחה ע"י חתנה ובתה

ר' דוד ויהודית יפה שיחיו

הבודק ב"יד החזקה" לרמב"ם, ב"שולחן ערוך" או בשאר ספרי ההלכה, אינו מוצא זכר לכלל זה ש"הנושא אשה ידוק באחיה". לעומת זאת, רבי יהודה החסיד (ספר חסידים סימן שע"ד - שע"ח) מפליג בחומרת העניין, והשל"ה הקדוש אף כתב (שמות ו/כג) כי מי שאינו מסכים לכלל זה, עליו נאמר "כל הפורש מדברי חז"ל כפורש מן החיים". חשוב וראוי לקרוא את דברי ה"סטייפלער" זצ"ל שהתייחס לנושא זה, במענה לשאלת בחור שהתקשה בשידוכים והתארס עם בת למשפחה אשר אחד מבניה סר לחלוטין מדרך התורה והמצוות. הבחור ביקש לדעת אם נהג כהוגן, או שמא עליו לבטל את השידוך.

בתשובתו מעלה הגר"י קנייבסקי זצ"ל לא פחות משה שיקולים שלא לבטל את השידוך! א. אם יש לה גם אחים כשרים, אין לחוש, שכן, יתכן שהבנים ידמו להם ולא לאח ההוא. ב. דבר שרבים אינם מקפידים בו, עליו נאמר (תהלים קט"ו) "שומר פתאים ה'", כמוזכר בגמרא במספר מקומות בעניינים דומים (יבמות יב/ב ועוד). ג. יש לברר אימתי יצא האח לתרבות רעה, כי יתכן שעוד בטרם נתחנך לדרך התורה, היינו, בשנות ילדותו, כבר נקלע לסביבה שלילית, כך, שלא בחר ברע מרצונו, ושמא בתינוק שנשבה שונים הדברים. ד. יש לחוש לעלבונה הצורב של המשודכת. ה. השואל, אשר לא ימצא במהרה שידוך אחר, יהיה שרוי בלא אשה עוד זמן רב. ו. הלכה זו לא הובאה בפוסקים, ולפיכך, נראה שאינה אלא מידת חסידות. בסופו של תשובתו הוא הותיר את השאלה להכרעת הבחור עצמו, על מנת שינהג כרצונו ("אורחות רבינו", ח"ד, עמ' רנ"ה. דבריו אלו נמצאים ברובם ב"קריינא דאגרתא" ח"ב סימן י"ח).

מהי הבדיקה שיש לבדוק באחי האם: סברא נוספת להתיר, מסר הסטייפלער זצ"ל לתלמידו הגר"א הורביץ (שם, עמ' רל"ד). לדבריו, הצורך בבדיקת אחי האם היה קיים בתקופתם, כאשר הסביבה כולה כשרה היתה, ואח שיצא לתרבות רעה הצביע על שורש רע במשפחה בה גדל. עתה, הרחוב מוצף בכפירה, בעיתונים פסולים וכדומה, ואין בכחם של האבות למנוע מבניהם מלהחשף לכל אלו. בן שסרח בזמננו, אינו מעיד כלל על שורש רע, ואם המדוברת הגונה וטובה - אין כל חשש. הגבלה נוספת כתב הגרא"מ שך זצ"ל: הבדיקה באחים היא במידות ותכונות, לא במעשים התלויים בבחירה ("מכתבים ומאמרים" ח"ו עמ' קכ"ח).

**חדש!
חלק ב'**

צעדים ראשונים בעולם של לימוד מאורות הדף היומי גם לילדי ישראל

קטעים נבחרים מתוך הדף היומי, ומעשיות חז"ל ותולדותיהם, ערוכים וכתובים בצורה מאירה לילדים. **חלק ב'.**

חוויה חינוכית מרתקת, שהיא **מתנת חנוכה מושלמת!**

להזמנות: **1700-500-151**

להשיג בחנויות הספרים